

Liberec. In particular, such specialized laboratories as the Laboratory of Comfort and Physiology, the Laboratory of Hand Evaluation KES-FB (Kawabata Evaluation System for Fabrics), the Textile Fire Resistance Testing Laboratory and the Image Analysis Laboratory provide the development of professional competencies to identify a wide range of characteristics of materials and garment industry products in order to improve their quality and to develop new types of materials and products in accordance with given features. The Automation Laboratory helps students to form the ability to design the latest automated systems for solving a particular technological problem. The Laboratory of the Traditional and Non-traditional Way of Textile Materials Connection provides students with the ability to develop and improve technological processes for materials preparation and sewing products manufacture. The work in the Software Laboratory facilitates the formation of knowledge, abilities and skills needed for the use of specialized software products, which in terms of computerization, increase productivity and quality of work at most technological stages of garment industry productions. The effective use of laboratories in academic and research activities helps the universities, which are mentioned above, to be competitive on the Educational Services Market both at national and international levels.

Keywords: university, laboratory, material and technical support, research activity, light industry.

УДК 37.01-054(=214.58)

DOI 10.31339/2413-3329-2018-2(8)-220-222

Лабош Катерина Ярославівна,
аспірант,

Мукачівський державний університет, м. Мукачеве

ЗАЛУЧЕННЯ ДІТЕЙ РОМСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ ДО ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ: ДОСВІД СЛОВАЧЧИНИ

Стаття присвячена проблемі створення освітнього середовища для дітей ромського населення в Словаччині. Проаналізовано статистичні дані, які розкривають різноаспектні питання цієї етнічної спільноти та зумовлюють особливості роботи педагогів з дітьми-ромами. Заслужує на увагу цікавий досвід введення урядом Словаччини особливих заходів, таких як: організація підготовчих класів, підготовка помічників вчителів, фінансові заохочення загальноосвітніх шкіл за інтеграцію дітей-ромів в освітній процес, а також додаткова мотивація вчителів, які працюють з такими учнями.

Ключові слова: Словаччина, освітній процес, ромське населення, інтеграція, сегрегація.

Постановка проблеми. Словачка Республіка належить до типу країн Центральної Європи з поліетнічним складом населення. В етнонаціональній структурі ця держава представлена домінуючим етнічним ядром – словаками, найбільш чисельними меншинами угорців, ромів, русинів та представниками інших національностей. Серед загальних тенденцій, що відбуваються впродовж останніх десятиліть в етнонаціональній структурі населення Словаччини варто відзначити динамічне зростання ромської спільноти (за результатами останнього перепису вони становлять 7% населення). Проте, можна констатувати, що громадяни ромської національності найменше, ніж інші національності, інтегровані в суспільство. Ці факти визнала влада Словаччини і самі роми. Тому одним із першочергових завдань проголошено підтримку створення ромської інтелектуальної еліти, здатної відстоювати свої політичні, культурні і соціальні права в Європі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз джерельної бази циганознавства в Європі, зокрема, архівних джерел з історії ромів, матеріалів циганських музеїв та колекцій, статистичних обліків, народної творчості, періодичної преси показав, що їхня специфіка полягає в тому, що майже до останнього часу роми не мали писемності, а отже і власних писемних джерел, які є основними в історичних дослідженнях. Крім того, в силу певних обставин, обумовлених історичним розвитком циган різних регіонів, серед них виробилося специфічне ставлення до оточуючого середовища, зокрема народів, серед яких вони жили.

Сучасні пошуки в циганології сфокусовані в царині історіографічних здобутків світового циганознавства (зокрема, в роботах З. Барані, М. Бессонова, В. Гая, М. Георге, Е. Глассмана, С. Капральського, Д. Кедріка, Д. Крува, С. Кульмана, О. Марушиакової, С. Мілтона, Б. Міхалевича, Л. Мруза, Б. Мюллер-Хілл, В. Попова, І. Раду, Г. Соуліса, Л. Тарнера, А. Фрезера, М. Хубшманової, М. Ціммерман та ін.) та саморефлексії власної історичної пам'яті представниками досі нечисленної ромської інтелігенції (А. Бартош, О. Данілкін, Н. Деметер, С. Келар, Ян Кохановський, Лекса Мануш, Я. Решетніков, Я. Хенко, Л. Черенков), яка є підґрунтям для формування уявлень про історичну долю циганського етносу.

Цінним для нашого дослідження є творчий доробок таких

відомих дослідників як Ф. Миклошич, М. Плохинський, О. Баранников, Н. Деметер, Л. Черенков, О. Марушиакова, В. Попов, Л. Мруз та ін. У багатьох працях, які аналізують словацьку школу з позиції сегрегаційних явищ, звучить науково обґрунтована критика сучасної освітньої системи. Більшість авторів [1; 2; 3; 5] констатують, що така система не здатна повноцінно включити в навчальний процес ромських дітей (особливо з соціально неблагополучного середовища) і надати їм можливість отримати таку ж якісну освіту, як іншим дітям. Педагогічна значущість досліджуваної проблеми обумовила мету статті.

Мета статті: розкрити особливості створення освітнього середовища для дітей ромського населення в Словаччині.

Результати дослідження. Ромського населення в Європі налічується сьогодні близько 12 млн. чол. Ще на початку 2005 року низка найбільших недержавних благодійних організацій та фондів проголосили про початок Ромського десятиріччя в країнах Європи (2005 – 2015). Ініціатива ця була першою спробою в міжнародному масштабі поліпшення їх становища та інтеграції в суспільство. Головна увага приділялася проблемам молоді та освіти, про що було проголошено з трибуни форуму представників міжнародних фондів та меценатів, який проходив у Софії (Болгарія). Держави-ініціатори декади – Болгарія, Угорщина, Македонія, Сербія і Чорногорія, Хорватія, Чехія та Словаччина підписали спільну декларацію про співпрацю по подоланню етнічної дискримінації.

Однією з головних перешкод на шляху ромського населення до інтеграції в суспільство є відсутність освіти чи її сегрегація. Освіта є ключем до цивілізованого майбутнього. У цьому контексті, некоректно протиставляти ромів будь-якій іншій етнічній групі. Водночас ця народність має свої унікальні риси, які багато в чому й зумовлюють її особливий статус, а також породжують притаманні лише їй проблеми, що приводять до низького рівня освіченості. На думку науковців, свого часу роми просто не потрапили в загальну систему освіти через свій кочовий спосіб життя. Утім, вчені зазначають, що не можна вважати, ніби роми взагалі не отримували ніякої освіти. Просто традиційна ромська освіта в таборах завжди була прикладною, спрямованою на засвоєння традиційних ремесел і культурних надбань народу. Однак

із переходом на більш осілий спосіб життя вони втратили навички традиційних ремесел, тому й ромська освіта у своєму первинному вигляді нині не діє. Водночас, через те, що необхідність загальної освіти ромів не розуміли десятиліттями, маємо нинішню невтішну картину.

Ромська громада Словаччини розселена в країні дисперсно. Водночас найбільш компактні групи їх зосереджені на теренах Східної Словаччини: райони Кошице, Спішська Нова Весь, Михайловець, Требішов, Кежмарок, Прешов, Вранов-над-Топльоу, Рожнява, Сабінов, Бардейов [5]. Приблизно одна третина цього населення проживає в поселеннях, розташованих за межами міст і сіл, де відсутній або утруднений доступ до систем водопостачання, електроживлення, каналізації, а також немає асфальтованих доріг та інших основних об'єктів інфраструктури. Незадовільні умови проживання ромів негативно позначаються на їх можливості користуватися своїм правом на освіту.

Аналіз літератури з проблеми дослідження [1, 2, 4] дає підстави стверджувати, що до основних освітніх проблем дітей ромського населення Словаччини належать: невідповідність до початкової школи; висока частка циганських дітей навчається у спеціальних закладах; етнічна гомогенність в основному освітньому потоці; низька відвідуваність школи і передчасне завершення навчання; гірші результати навчальних досягнень. Актуальними питаннями залишаються відвідування дітьми занять, дотримання навичок гігієни, формування культури поведінки та спілкування, боротьба зі шкідливими звичками тощо. В контексті цього, можна стверджувати і про неготовність учителів початкової ланки до роботи з дітьми ромської національності. Ця проблема пов'язана з низькою чинників: недостатнім рівнем теоретичної та практичної підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти, недостатнім рівнем сформованості у них міжетнічної толерантності педагогів, відсутністю знань про ментальні особливості цієї етнічної групи і навичок взаємодії з сім'ями учнів

Як показує практика, в Словачкій Республіці дітей-ромів як і раніше непропорційно часто направляють в спецшколи і класи для дітей із затримкою розумового розвитку та труднощами в навчанні, або піддають їх сегрегації в загальноосвітніх школах. У доповіді під назвою «Stillseparate, stillunequal: Violationso ftherightto education for Romanich ildrenin Slovakia» (До сих пір окремо, до сих пір без прав: порушення прав на освіту для дітей-ромів у Словаччині) [4]; показано, що навчальна програма для дітей-ромів в спецшколах викладається в скороченому варіанті, практично позбавляючи учнів можливості перейти далі в звичайну школу і здобути середню освіту. Фахівці вважають, що це великий недолік, який шкодить освіті. Лише 28% дітей ромів ідуть до старшої школи. Зростаючу тенденцію сегрегованого навчання циган підтверджує факт, що до 55% циганських дітей та молоді навчаються в окремих класах або школах. Це призводить до падіння відвідуваності, до відходу хороших вчителів, оскільки їм нецікаво працювати в такій школі, зниження вимог педагогів до результатів учнів, підвищенню тяжкості і частоти патологічних проявів в поведінці дітей, в погіршенні загальної атмосфери навчального закладу.

У містечку Молдава-над-Бодвоу поблизу Кошице, другого найбільшого міста Словаччини, у поселенні стихійно збудованих спорудах та маленьких хатинах, проживають близько 800 ромів. Серед них 420 – діти. Родини живуть здебільшого на допомогу уряду. Батьки отримують соціальну допомогу, якщо діти відвідують школу. Водночас словацька система освіти має недоліки, які дозволили розквітнути дискримінації. Ось приклад з

Молдави: проблема в тому, що діти ромів не ходять до дитячих садків, а там вони могли б отримати основні навички з гігієни, дисципліни. Тоді і перший рік у початковій школі проходив би значно простіше, але ромів до садків у Молдаві не приймали. Центр сталого розвитку започаткував дошкільне навчання, щоб діти ромського населення могли згодом краще адаптуватися до навчання у початковій школі.

Такий досвід може допомогти з подолання соціальних перешкод між дітьми зі словацьких та циганських родин. У місті Кремніца, в серці Словаччини, живе близько 300 ромів, загальна кількість населення трохи більше 5 тисяч людей. Тут є приватна середня школа, в якій здобувають освіту і циганські, і словацькі діти. Вона спеціалізується на підготовці талановитої молоді з соціально нестабільних родин. У цій школі учні циганського та словацького походження навчаються словацькою, англійською і ромською мовою, вони також вивчають історію циганського народу. На позакласних заняттях діти малюють, співають, грають на музичних інструментах – розвивають свої таланти. Всім школярам дають однакову можливість отримати освіту, така особливість сприяє інтеграції. Для деяких учнів спільне навчання разом з дітьми з іншого народу – зовсім новий досвід. Педагоги прагнуть, щоб діти ромів навчалися у звичайних освітніх закладах, оскільки їх часто спрямовують до спеціалізованих шкіл, де вони за 9 років отримують лише освіту еквівалентну 4 рокам навчання у звичайній школі. Це, насамперед, не вигідно економічно для держави.

«Співпраця урядів країн та загальноєвропейських чиновників – ключ до вирішення проблеми інтеграції ромів»,— вважає Ян Геро, колишній директор школи у Кремніці, зараз член уряду Словаччини, який займається питаннями суспільної асиміляції циган. Представник департаменту у справах ромів в уряді Словаччини зазначає, що освіта не може бути поодиноким, окремим завданням. Щоб вирішити її, потрібно попіклуватися про житло та здоров'я цієї етнічної групи. Дуже важливо усунути перешкоди на шляху до навчання. Ці перешкоди формуються в родині, у громаді ромів та у суспільстві. Дискримінація і нерівний доступ до освіти замикає коло безвиході та бідності від одного покоління ромів до іншого [5].

Заслугує на увагу цікавий досвід введення урядом Словаччини особливих заходів, таких як: організація підготовчих класів, підготовка помічників вчителів, фінансові заохочення загальноосвітніх шкіл за інтеграцію дітей-ромів в освітній процес, а також додаткова мотивація вчителів, які працюють з такими дітьми тощо. Проте, всі перераховані вище заходи не є обов'язковими і часто не знаходять застосування на місцях.

Висновки і перспективи подальших досліджень. У ромів ті ж прагнення, що і у більшості населення Словаччини. Уряд взяв на себе відповідальність і почав заохочувати, захищати та реалізовувати право на освіту дітей-ромів. Влада Словаччини вживає всіх заходів для того, щоб сегреговані і доведені до злиднів поселення ромів залишилися в минулому. Вкрай важливо, щоб Європейський Союз, в який входить ця держава, підтримав всі починання уряду країни, спрямовані на викорінення систематичних порушень права на освіту дітей-ромів. ЄС може сприяти цьому, надавши фінансову і технічну допомогу, а також забезпечивши участь ромів у всіх заходах, націлених на прийняття і реалізацію політики та програм, пов'язаних з їх повсякденним життям. Подальший науковий розгляд проблеми передбачає порівняльний аналіз залучення дітей ромського населення до освітнього процесу України та Словаччини.

Список використаних джерел

1. Зіневич Н. Циганознавчі студії академіка О. П. Баранникова / Н. Зіневич // Українська історична наука на порозі XXI століття : доповіді і повідомлення Міжнародного наукового конгресу (Чернівці, 16-18 травня 2010 р.) / Українське історичне товариство, Чернівецький національний університет ім. Ю. Федьковича. Відпов. ред.: Л. Винар, Ю. Макара. – Чернівці : Рута, 2011. – Т.3. – С. 352-353.
2. Макара М. Ще одна зневажена спільнота / М. Макара, В. Марина // Християнська родина. – 2000. – 27 липня. – С. 10–17.
3. Botoș I. M. Româniidin Transcarpatia / Ion M. Botoș // Simpozion. Comunicăriceleideale XV-lea simpozion cercetătoriloromânidin Ungaria (Giula, 26–27 noiembrie 2005). – Giula, 2006. – P. 191–205.

4. Brüggemann C. Roma Osвіta v porivnyal'nomu plani. Analiz PROON Svitovoho banku. SK Rehional'nyy ohlyad romiv 2011. Robochi dokumenty pro vkluchennya romiv. Prohrama rozvytku Orhanizatsiyi Ob'yednanykh Natsiy 2012 [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupu: <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/pdf/Roma-EducationComparative-Perspective-UNDP>
5. Pirohová I. K. Edukácii do speľých Rómov z marginalizovaných komunit / I.K. Pirohová, M. Krystoň // Vzdelávateľa do speľýchichandragogické pôsobenie. – Банська Бистриця: Belianum, 2015. – С. 289-302.
6. Marcinčín A. Straty z vylúčenia Rómov, Kľúčom k integácii jerešpektovanieinakosti [Elektronnyi resurs] / A. Marcinčín, L. Marcinčinová. – Братислава: Nadácia o tvorenej spoločnosti, 2009. – 81 с. Rezhim dostupu: <http://www.iz.sk/download-files/sk/osf-straty-z-vyluceniaromov.pdf>.

References

1. Zinevych, N. 2011. Tsyhanoznavchi studiyi akademika O. P. Barannykova [Gypsy Studies of academician O.P. Barannykov]. In: L. Vynar, Yu. Makar, eds., *Ukrainian Historical Science at the Turn of the 21st Century: International Scientific Congress*. Chernivtsi, May 16-18, 2010. Chernivtsi: Ruta.
2. Makara, M. and Maryna, V., 2000. Shche odna znevazhena spil'nota [Another humiliated community]. *Christian family*, July 27, pp. 10-17.
3. Botoş, I. M. 2006. Româniidin Transcarpatia. In: *Simpozion. Comunicăreleceeluideal XV-lea simpozion cercetătorilorromânidin Ungaria*. Giula, 26–27 Noiembrie 2005. Giula.
4. Brüggemann, C. Roma Osвita v porivnyal'nomu plani. Analiz PROON Svitovoho banku. YeK Rehional'nyy ohlyad romiv 2011. Robochi dokumenty pro vkluchennya romiv. Prohrama rozvytku Orhanizatsiyi Ob'yednanykh Natsiy 2012 [Roma Education in a comparative plan. PROON World Bank analysis. The EC Regional Review of the Roma 2011. Working documents on the inclusion of Roma. United Nations Development Program 2012]. [online] Available at: <http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/ED/pdf/Roma-EducationComparative-Perspective-UNDP>
5. Pirohová, I. K. and Krystoň, M. 2015. *Edukácii do speľých Rómov z marginalizovaných komunit. Vzdelávateľa do speľýchichandragogické pôsobenie*. Банська Бистриця: Belianum.
6. Marcinčín, A. and Marcinčinová, L. 2009. *Straty z vylúčenia Rómov, Kľúčom k integácii jerešpektovanieinakosti*. Братислава: Nadácia o tvorenej spoločnosti. [online] Available at: <http://www.iz.sk/download-files/sk/osf-straty-z-vyluceniaromov.pdf>.

Стаття посвячена проблемі створення освітнього середовища для дітей цыганського населення в Словачки. Проаналізовані статистичні дані, які розкривають різноаспектні проблеми цієї етнічної общини і передбачають особливості освітньої роботи з дітьми-цыганами. Заслужує уваги цікавий досвід впровадження урядом Словачки окремих заходів, таких як: організація підготовчих класів, підготовка помічників учителів, фінансові поощрення общеосвітніх шкіл за інтеграцію дітей-ромів в освітній процес, а також додаткова мотивація учителів, працюючих з такими учнями.

Ключові слова: Словачка, освітній процес, цыганське населення, інтеграція, сегрегація.

The article has been devoted to the problem of creation an educational environment for Roma children in Slovakia. It has been analyzed the statistical data, which reveal the multi-dimensional problems of this ethnic community. The state of this problem has been presented in two cities of the Slovak Republic, where children of Roma nationality study. Attention is drawn to the fact that unsatisfactory living conditions have a negative impact on the ability to use their right to education. It has been found that in the Slovak Republic, Roma children are still disproportionately sent to special schools and classes for children with a mental retardation and learning difficulties or subjected to segregation in secondary schools. This problem is also related to a number of other factors: attending children, taking hygiene habits, forming a culture of behavior and communication, combating harmful habits, insufficient level of theoretical and practical training of future specialists to work with Roma children in higher education institutions, inadequate level of their interethnic tolerance, lack of knowledge about the ethno-specific characteristics of this group of people and the skills of interaction with the families of students. The author has noted that the Slovak Government assumed responsibility and began to promote, protect and implement the right for education of Roma children. The authorities are taking all measures to ensure that their settlements remain segregated and disadvantaged in the past.

Key words: Slovakia, educational process, Roma population, integration, segregation.

УДК 378.013.42

DOI 10.31339/2413-3329-2018-2(8)-222-225

Мартин Оксана Михайлівна,

аспірант,

Мукачівський державний університет, м. Мукачево

ПРОФЕСІЙНА ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА В ЄВРОПЕЙСЬКИХ КРАЇНАХ ЯК ОБ'ЄКТ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

В статті подано огляд наукових досліджень з проблеми розвитку професійної освіти в європейських країнах. Наголошено, що сучасна концепція педагогічної освіти в європейському контексті спрямована на забезпечення початкової фундаментальної педагогічної освіти. Виявлено, що метою сучасної європейської професійної педагогічної освіти є забезпечення багатопрофільної підготовки студентів. Зроблено висновок, що на початку XXI століття досягненням європейської професійної освіти є відповідність потребам сучасного ринку праці.

Ключові слова: вчитель, європейська освіта, професійна освіта, педагогічна освіта, професійна підготовка.

Постановка проблеми. Підготовка вчителя для національної системи освіти на сучасному етапі розвитку суспільства – особливий аспект, оскільки саме вчитель відповідає за формування вільної особистості, яка повинна не тільки володіти

певним запасом знань і професійною компетентністю, а й об'єднувати в собі інтелектуальний потенціал з моральною свідомістю та громадською відповідальністю. У зв'язку з цим у процесі гармонізації європейського освітнього простору підготовка

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>